

1. Бондарева Т. С. Життестійкість особистості в контексті способів долаття складних життєвих ситуацій. Актуальні проблеми психології. Т. III : Консультативна психологія і психотерапія. 2018. Вип. 14. С. 233–254.

2. Khoshaba D., Maddi S. Early Antecedents of Hardiness. Consulting Psychology Journal, Spring. 1999. Vol. 51. (2). P. 106–117.

3. Maddi S. Hardiness: The courage to grow from stresses. The journal of Positive Psychology. 2006. Т. 1. P. 160–168.

Ольга Процик,

*здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
спеціальність 231 Соціальна робота,
факультету педагогіки і психології,
Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка*

Науковий керівник: Ольга Сорока,
*доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри соціальної роботи та
менеджменту соціокультурної діяльності,
Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка*

ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ РОБОТИ СОЦІАЛЬНОГО ПРАЦІВНИКА З НЕПОВНИМИ СІМ'ЯМИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Постановка проблеми. Війна в Україні спричинила значні соціальні проблеми, які негативно впливають на всі верстви населення, в тому числі й на неповні сім'ї. В Україні близько трьох мільйонів дітей живуть у неповних сім'ях, ці сім'ї зіштовхуються з безліччю проблем, таких як втрата годувальника, втрата житла, евакуація, безробіття, соціальна ізоляція, психологічні травми та інші. У таких умовах соціальна робота з неповними сім'ями набуває особливої актуальності [7]. Більшість неповних сімей постійно знаходяться у кризових ситуаціях, що змушує сім'ю перебувати у стані стресу, що негативно впливає на психоемоційний та фізичний стан дітей та їх батьків, а також на їхню соціальну адаптацію [1]. Неповні сім'ї можна визначати як «динамічну групу людей, що складається із одного з батьків та однієї чи кількох неповнолітніх дітей, які разом проживають, або поєднані родинними стосунками кровної спорідненості, спільністю формування й задоволення соціально-економічних і біологічних потреб, взаємною моральною відповідальністю» [2, с.7].

Виклад основного матеріалу. Соціальна робота з неповними сім'ями в умовах воєнного стану набуває особливої актуальності та складності, адже війна не лише створює додаткові виклики для таких родин, а й посилює існуючі проблеми та породжує нові [1]. Практичними аспектами роботи соціального працівника з

неповними сім'ями в умовах воєнного стану є наступне: оцінка потреб та ризиків, надання матеріальної допомоги, психологічна допомога, соціальна адаптація та захист прав дітей [1].

Перший практичний аспект роботи соціального працівника з неповними сім'ями в умовах воєнного стану, а саме оцінка потреб та ризиків полягає у зборі, обробці, систематизації, аналізі, узагальненні та порівнянні даних розвитку дитини, батьківського потенціалу щодо задоволення її потреб, стану соціального середовища сім'ї з певними стандартами з метою визначення оптимальної стратегії втручання та необхідних послуг дитині та сім'ї для подолання складних життєвих обставин. Також це дії, спрямовані на виявлення дітей, які можуть бути нараженими на небезпеку через деякий час у разі невтручання соціальних працівників [5]. Наступним практичним аспектом є надання матеріальної допомоги неповним сім'ям. В умовах воєнного стану неповні сім'ї стикаються з такими проблемами в фінансовій сфері, як: втрата заробітку – чимало людей втрачають роботу, або ж зазнають зменшення доходів через війну; збільшення витрат – ціни на продукти харчування, паливо та інші товари першої необхідності зростають, а це в свою чергу додатково ускладнює фінансове становище сімей; переселення – багато сімей змушені залишити свої домівки і починати життя заново [7]. Саме тому так важливо надавати неповним сім'ям в умовах воєнного стану фінансову підтримку, яка включає в себе: допомогу з оплатою житла, комунальних послуг, допомогу з пошуку тимчасового або постійного житла, наданні необхідних речей (одяг, продукти харчування, засоби гігієни) [7]. Ще одним практичним аспектом роботи соціального працівника з неповними сім'ями є надання психологічної підтримки. При цьому слід враховувати складові психологічної підтримки, якими є: індивідуальне та групове консультування (полягає у наданні психологічної допомоги дітям та батькам для подолання стресу, травм та емоційних труднощів); тренінги та семінари (проведення заходів для розвитку навичок копінгу – психологічна стратегія та спосіб подолання людиною стресової ситуації [3], батьківських навичок та емоційної регуляції); залучення фахівців інших напрямів (співпраця з психологами, психіатрами та іншими спеціалістами для надання більш спеціалізованої допомоги) [6].

Вагомим є те, що психологічна підтримка неповних сімей в умовах воєнного стану є невід'ємною частиною комплексної допомоги. Вона допомагає людям впоратися з наслідками травматичних подій, відновити емоційну рівновагу та побудувати нове життя [6]. Важливо зазначити, що соціальна адаптація, як один з практичних аспектів роботи соціального працівника з неповними сім'ями в умовах воєнного стану, є складним і тривалим процесом, який вимагає значних зусиль від усіх учасників. Соціальні працівники відіграють ключову роль у забезпеченні підтримки та захисту таких сімей. До завдань, які виконує соціальний працівник належать: оцінка потреб, розробка індивідуальних планів допомоги, надання соціальних послуг, захист прав дітей та співпраця з іншими професіоналами. Разом з тим соціальна адаптація є

одним з найважливіших аспектів роботи соціального працівника з неповними сім'ями, адже від цього залежить, чи зможе ця сім'я на максимально можливому рівні виконувати свої завдання та долати труднощі, що виникають [4].

Зазначимо, що захист прав дітей в неповних сім'ях в умовах воєнного стану є не менш важливим практичним аспектом роботи соціального працівника. Діти, які виховуються в неповних сім'ях, часто зіштовхуються з більшими соціальними, психологічними та економічними ризиками порівняно зі своїми ровесниками з повних сімей. Саме тому важливо, аби соціальні працівники робили все необхідне для захисту прав дітей з неповних сімей. Для цього соціальний працівник повинен регулярно відвідувати сім'ї для оцінки добробуту сімей, та виявляти чи є ризики для дитини; вживати необхідні заходи для забезпечення безпеки дітей; в разі виявлення порушення прав дитина залучати правоохоронців. Захист прав дітей з неповних сімей забезпечує добробут дитини, попереджає негативні наслідки, а також створює умови для повноцінного розвитку особистості [8].

Висновки. Воєнний стан створює безпрецедентні виклики для всіх верств населення, особливо для вразливих груп, таких як неповні сім'ї. Соціальні працівники, які працюють з такими сім'ями в цей період, зіштовхуються з низкою специфічних проблем та вимушені адаптувати свої методи роботи до нових реалій. Соціальні працівники відіграють ключову роль у забезпеченні підтримки та захисту таких сімей. Вони повинні мати глибоке розуміння психологічних та емоційних потреб цих людей, а також володіти навичками конфліктної та кризової роботи, та повинні враховувати такі практичні аспекти соціальної роботи як ефективна комунікація та співпраця з іншими фахівцями є важливими аспектами успішної допомоги неповним сім'ям в умовах воєнного стану.

Список використаних джерел:

1. Здійснення соціальної роботи з сім'ями, які перебувають у складних життєвих обставинах. URL: http://ocss.mk.ua/files/---2016_.pdf (дата звернення: 26.09.2024).
2. Ковальчук Л. Вплив структурної неповноти сім'ї на розвиток і поведінку особи / Л. Ковальчук, В. Костів, О. Максимович. Родинні взаємини і проблеми виховання дітей. Івано-Франківськ, 1995. с.7.
3. Копінг. *Вікіпедія*. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Копінг> (дата звернення: 27.09.2024).
4. Особливості індивідуальної та групової соціальної роботи. Головна | Elib LNTU. URL: https://elib.lntu.edu.ua/sites/default/files/elib_upload/ЕНП_ІТСП%202/page26.html (дата звернення: 25.10.2024).

5. Педагогічний аспект соціальної роботи з неповною сім'єю - МДПУ репозиторій. *МДПУ репозиторій вітає вас! - МДПУ репозиторій.* URL: <http://eprints.mdpu.org.ua/id/eprint/9591/> (дата звернення: 27.09.2024).

6. Перша психологічна допомога при гострих стресових ситуаціях. *KhNUAIR : Репозитарій ХНУВС : Головна.* URL: <https://dspace.univd.edu.ua/bitstreams/7e08ad95-1248-47df-a59501cc24c7afaf/download> (дата звернення: 29.09.2024).

7. Українська сім'я в умовах війни. *Demography and social economy.* URL: <https://ojs.dse.org.ua/index.php/dse/article/download/139/110/1574> (дата звернення: 28.09.2024).

8. Як захистити права дитини в умовах воєнного стану - Юридична Газета. *Юридична газета – онлайн версія.* URL: <https://yur-gazeta.com/dumka-eksperta/yak-zahistiti-prava-ditini-v-umovah-voennogo-stanu.html> (дата звернення: 29.09.2024).

*Ірина Ремез,
здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
спеціальність 231 Соціальна робота,
факультету педагогіки і психології,
Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка*

*Науковий керівник: Галина Лещук,
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри соціальної роботи та
менеджменту соціокультурної діяльності,
Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка*

МЕХАНІЗМИ ТА ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ БІДНОСТІ ЯК СОЦІАЛЬНОЇ ПРОБЛЕМИ

Постановка проблеми. Проблема бідності в Україні набула особливої актуальності у контексті сучасних соціально-економічних змін. В умовах глобалізації та економічних криз бідність стала однією з найбільш болючих соціальних проблем, яка негативно впливає на якість життя значної частини населення. За даними останніх досліджень, рівень бідності в Україні досяг критичних меж: близько 78% населення живе за межею бідності, що є значно вищим, ніж у більшості країн Європи. Наслідки бідності проявляються у погіршенні здоров'я населення, зростанні смертності, соціальному виключенні, а також у загостренні політичних і соціальних конфліктів. Це створює потребу у вдосконаленні механізмів подолання бідності, оскільки існуючі підходи не завжди ефективні для сучасних умов [2; 3].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Науковці Л. Дроздова, О. Кириленко, А. Красун, Н. Холод, А. Юхимчук, О. Ярош, активно досліджують проблему бідності